

(1)

PROCONNENE ADASI

Modern jeologların araştırmaları gösteriyor ki, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının açılışını Karadeniz'in sularınının tesirine bağlayan gelenek hiçbir bilimsel temele dayanmamaktadır. Her iki boğazı da boydan boya dolaştığımız için rahatlıkla ileri sürebiliriz ki Karadeniz'in ağzındaki volkanik kayalar boğazın ağzının daralmasına sebep olmuştur. Daha önce incelediğimiz Propontide ve ilerde sözünü edeceğimiz Cyzique yarımadalaları bu toprakların , oluşumu nedeniyle, dünyanın ilk kuruluş devirlerinden beri var olduğunu ispatlar. Üstelik Çanakkale Boğazının her iki yakasını meydana getiren kayalarda hiç bir kopma izi görülmemesi de bu Boğazların hiç birleşmemiş olduklarını ileri sürmemize izin verir.

..... Propontide'in en büyüğü olan Proconnèse adası, Cyzique yarımadasının kuzeydoğusuna ve Aesepus nehrinin meridyenine düşer. Fenikelilerin koloni kurdukları bu ada eskiden Elaphonnesus (Geyikler Adası) adıyla tanınırdı. Daha sonraları buralara yerleşen Yunanlılar eski ve Yeni Proconnese adalarına hakimdiler. En büyükleri bugün Marmara ,küçüğü de Rabbi adası adını taşır. Yeni Proconnese düzgün limanı ile eski çağlardan beri bilinen bir yerdi.

Marmara adasında , çok aranan ve tutulan beyaz mermerin çıkarıldığı ocaklar bulunmaktadır. Buranın mermeri çevredeki tüm Yunan şehirlerine gönderilmişti. Burada koloni kuran Miletliler bu kârlı işletmeden şüphesiz çok yararlandılar.

Vitruve'den öğrendiğimize göre, Halikarnasus'daki Mausole'un sarayı tuğladan yapılmış, üzeri de Proconnese 'den getirtilen mermerle kaplanmış. Bugün British Museum'da bulunan Mausoleum'un mermerleri bize Marmara mermerini hatırlatacak beyazlıktadır.

(2)

Daha Herodot devrinde, adada Proconnese adlı şehrin varolduğu açıktır. Darius'un emrindeki Fenike donanması tarafından yakılan şehir sonraları Cyzique'lilerin eline geçmiş, onlar da halkı yarımadağa göçe zorladıkları gibi burada bulunan Ana Tanrıça heykelini de alıp götürmüşlerdir.

Romalılar devrinde, Julia Kanununa göre, işlenen mermerin değerinin onda biri kadar vergi alındığını bilmemiz, adada yüksek rütbeli bir İmparatorluk memurunun oturmuş olduğunu tahmin etmeye yardımcı olmaktadır.

İmparatorluk devrinde, mermer işleri Romada o kadar moda olmuştu ki, yazarlar kimi ailelerin iflasına yol açan bu fazla lüksü hırpalamayı bir şerefli görev olarak görmeye başladılar. İşçilerin ve hazinenin durumunu düzenlemek amacıyla kanunlar çıkarıldı İmparatorlukta. Bu kanunların en acımasız, en katı şüphesiz işçileri işletmeye sonsuza dek bağlayanıydı. İmparator Théodose devrinde çıkarılan bir kanunda şunları okuyoruz:

Ocak işçileri, doğumlarına şahit olmuş toprakları bırakıp, her ne sebeple olursa olsun göç ederlerse, aileleri ve çocuklarıyla birlikte tekrar eski evlerine dönmeye zorlanırlar ve haklarında bu mecburiyeti kaldıracak hiç bir işlem yapılamaz.

Adada mermerin yanı sıra bol miktarda gri granit bulunmaktadır. Dağda, bir bakarsınız mermerle granit yan yana iki tabaka halinde uzanırlar. Bir yerde mermerle granit arasından sızan kaynak suyuna bile rastladık.

Dağda, konik bir tepenin üstünde Orta Çağ'dan kalma bir şatonun yakınıtları görülür.

Mermer ocaklarında kullanılan metod, Roma ve Yunan devirlerinde kullanılanlardan farklı değildir. Teknik burada hiç mi hiç ilerlememiştir. Burada her ocak 20-30 metre küp mermer çıkarıldıktan sonra

(3)

terkedildiği halde, en eski çağlardan beri işletilen ender mermer ocaklarından biri olarak kalmıştır. Bölgenin kalker yapıda olması mermeri tükenmez bir hazine olarak işletmeye imkan tanımaktadır. Adanın doğusunda, Palatia adlı kasabanın eskiden İmparatorluk temsilcisinin oturduğu şehir olduğu konusunda kanımız oldukça kuvvetli. Palatia^{da} bulunan, hâlâ kalıntıları görülebilen eski bina, tuğla sıralarla arası doldurulmuş iki kalın mermer duvardan meydana geliyor. Bir penceresi hâlâ sağlam, ayakta duruyor. Binanın saray kalıntısı mı, yoksa kale mi olduğu konusunda kesin bir fikre varamadık.

İşçilerin aletlerini tamir eden demircilerin dükkanlarıyla çevrili bölge günümüzde de işletilen ocağın yerini işaret eder. Deniz seviyesinden 140 metreye yüksekteki ocaktan aşağıya doğru mermer artıklarında bir dik iniş yapılmış. Kesilen mermer blokları kütükler üzerinde bu inişin önüne kadar getiriliyor, oradan kendi ağırlığıyla aşağıya kadar iniyor. Mermer, saccharoide beyazlığında, (parlak beyaz), tamiz ve vurunce ses veren (kristal) yapılı ender bulunur mermerlerdendir.

"Asie Mineure" par Charles Texier, de l'Institut
Paris, Firmin Didot Frères, fils et Compagnie, editeurs

M DCCC LXII

Kitabın en sonundan:

Eski yazarlardan 2900 yer ve şehir adı bulmuştuk.....

(Roma, Yunan)

BB/3 sayfa.